

DOMÈNEC UMBERT

PALAU I FABRE, PINTOR I ERUDIT, RECORDA ELS MOMENTS VISCUTS
AMB L'ARTISTA MALAGUENY

«Picasso era un home eminentment eròtic»

Josep Palau i Fabre ha dedicat la major part de la seva vida a treballar sobre Picasso. Des del moment en què el va conèixer, 1947, Fabre ha anat recollint vivències mútues que ara està a punt de publicar en un llibre.

Carles Singla

—**Q**uan vau parlar per primera vegada amb Picasso?

—A París, el 1947. Hi havia anat amb una beca del govern francès i allà vaig poder veure obres seves per primera vegada. Aquí, durant set anys, els picassos que hi havia al Museu d'Art Modern estaven amagats, com si fos un pecat tenir-los. Al principi el vaig veure a París, i vaig tenir la sort de trobar-lo un parell de vegades, casualment, a la Costa Brava.

De fet, la meva relació una mica íntima i amb sentit és a partir del moment que li vaig dir que treballava sobre ell i

li vaig poder portar llibres i em responia les entrevistes. Però això va ser durant els deu últims anys de la seva vida, al sud de França.

—*Veig que teniu damunt la taula el llibre de la senyora Stassinopoulos que tanta polèmica ha aixecat als Estats Units.*

—L'he rebut, però encara no l'he llegit, perquè l'anglès em costa. Però tinc interès a llegir-lo molt bé, perquè veig que em cita i vull veure si les meves cites serveixen per malparlar de Picasso, que tot és possible en aquest món.

—*Sembla que el principal testimoni de l'autora ha estat Françoise Guillot i un dels apartats que ha aixecat més polse-*

guera és el que parla de la relació de Picasso i les seves dones. Diu que les tractava molt malament. ¿Vostè què en sap, d'això?

—És molt fàcil fer tòpics sobre la vida amorosa de Picasso, però una resposta absoluta sobre aquest punt és impossible, perquè jo no he viscut en la intimitat de la llar. Però em sembla obvi que és fals, perquè hi ha hagut dones que han continuat veient-lo després. Amb l'Olga va petar, però amb la Dora Maar es van seguir veient. La Marie Thérèse Valtaire, aquella que es va suïcidar abans de la Jacqueline, és un misteri però també la veia després. I la Fernande Olivier, la seva primera amiga a París, va escriure un llibre sobre ell i tampoc en renega, ella mateixa diu en el seu llibre que va ser la primera en fer-li el salt amb un pintor futurista italià. Amb Jacqueline, tinc la impressió que, excepte algun moment una mica aspre, la cosa anava força bé.

—*Picasso tenia una personalitat molt forta.*

—I molt absorbent. Si la dona pretenia ser ella primer, potser se sentia postergada. En el cas de Françoise Guillot, com que era pintora, és possible que hi hagués aquest element de recel o de competència, que ella se sentís ofegada.

—*Françoise Gillo* ja va publicar un llibre de memòries, i *Picasso* va intentar posar-li una querrela per difamació.

—Sí, però li van dir que no ho fes, que el millor era deixar que el llibre, que és contra *Picasso*, fes el seu camí.

—*El cert és que va tenir una vida amorosa molt intensa.*

—D'això no hi ha cap dubte. Era un home d'un erotisme molt intens i, de tots els aspectes de la seva vida, aquest és el que em resulta més problemàtic. Justament perquè considero que *Picasso* és un home profundament moral, em pregunto com resolía en el seu interior aquella poligàmia. Per a un home que no és creient, només hi ha un problema davant del fet d'enganyar la persona que s'estima. És si la fas sofrir, si la fas infeliç.

¿Com solucionava això? Després de quaranta anys de treballar sobre ell no ho acabo de veure. L'erotisme, quan és molt fort, gairebé s'autojustifica. L'erotisme, al moment, dues persones, l'una davant de l'altra, ho senten molt intensament, ho vela tot. I puc pensar que *Picasso* era un home eminentment eròtic. Clar, això no lleva que una vegada sol es plantejés el problema.

—*L'any passat, en un homenatge que us va fer el PEN Club en complir setanta anys, Daniel Giralt-Miracle deia que vós i Picasso havíeu tingut «vides paral·leles, per la potència eròtica, la voluntat de ser lliures i la mediterraneïtat i catalanitat».*

—Hi ha una sintonia entre *Picasso* i jo, i ell ho sentia, això, que el meu funcionament psíquic i biològic era molt proper al seu. Per desgràcia, sense el do i la capacitat creadora que ell tenia, ni de bon tros. Aquestes quatre constants, en més grau en *Picasso*, hi són totes quatre. A més, jo no m'he casat mai i ell es va casar.

—*Potser heu mantingut més la voluntat de ser lliure.*

—Sí, potser ha pesat més encara en mi que tota la resta.

—*Un dels temes que aquí ha estat molt tractat és el de la catalanitat de Picasso. Vós, que el vau conèixer realment, ¿sabeu com se sentia ell?*

—*Picasso* se sentia català i espanyol i a la seva consciència no hi havia cap contradicció entre els dos sentiments. No hauria renegat mai de cap dels dos.

L'any 1906, al moment del noucentisme, quan ell ve a Gósol, té ganes d'incorporar-se a Catalunya i és la gent d'aquí que li barra el pas, això gairebé es pot provar. A Gósol passa dos mesos i mig, i pinta molt, quadres que es troben per tot el món i no en tenim ni un. Jo crec que en aquell moment hi ha un desengany, i el fet estrany és que

Marie Thérèse Walter, potser la major passió sexual de Picasso.

Per a Picasso, les feines de la casa eren les pròpies d'una dona.

La por a ser absorbit per la forta personalitat del pintor va preocupar sovint amics i familiars.

Picasso, malgrat els desenganys que va tenir a Catalunya, va seguir estimant el país.

—Els francesos han volgut apropiarse molt Picasso. ¿Quin era el seu sentiment respecte a França?

—Jo crec que s'hi trobava bé, va anar-hi en un gran moment, abans de la guerra del 14, el moment de Montmartre. Hi hi havia els jueus francesos, i internacionals, com Apollinaire o Max Jacob, que van ser els primers que el van acollir. Però ell no va renunciar

mai a la seva identitat espanyola.

—Una altra de les acusacions que s'han llançat contra Picasso, a propòsit de Max Jacob, és que quan els nazis van detenir aquest per jueu, ell es va negar a signar un manifest demanant el seu alliberament.

—¿Voleu dir? Jo no crec que en el moment que els nazis van agafar Max Jacob hi hagués ningú capaç de fer un document demanant el seu alliberament. Ell va ser sempre molt fidel als seus amics i s'estimava molt Max Ja-

cob. Costa de creure que si hi hagués hagut alguna cosa positiva a fer no la hagués feta.

—Pel que fa a la situació de la seva obra, ¿com veieu l'estat del museu Picasso de Barcelona, que sembla estancat?

—Jo crec que si el país tingués una mica de consciència, hi ha almenys quatre buits que els hauria d'omplir per ètica, ja que Picasso ens ha demostrat amb el museu que ens estimava i ens ha llegat tot això. És tenir una cosa de Gósol, una de Cadaqués, una de l'època cubista d'Horta d'Ebre, i una de Ceret. Com a mínim, una mostra.

Aquí hi ha una cosa una mica absurda i és que no donen diners per a comprar, i d'altra banda han fet l'entrada gratuïta. El museu Picasso de Barcelona recaptava uns vint o vint-i-cinc milions l'any, això ja permetia comprar una obra cada any. Que la gent del país hi pugui anar gratuïtament encara, però a un alemany o un japonès, ¿que li importaran les 250 pessetes d'entrada al museu?

—En la vostra obra literària heu sentit sempre molta atracció per les figures dels alquimistes, de Ramon Llull, d'Ausiàs Marc i de Picasso. ¿Quina relació hi ha entre ells?

—La relació és subjectiva, em sembla que Picasso realitza una mena d'alquímia, aquestes transformacions que fa de passar d'un estil a l'altre, de barrejar estils. Des del meu punt de vista, és el més gran alquimista de tots els temps.

I Ramon Llull continuo creient que era alquimista, tot i que després en renega, i recomença la seva vida. Un home que s'interessava per tota la ciència del món, era absurd que no ho fes per la que atreia més a tothom, que era l'alquímia.

—¿En quina època es va dedicar a escriure Picasso?

—Dels seixanta anys per avall... Ell hauria dit amunt. Sí, tinc a les meves notes que un dia el vaig anar a veure i duia un jersei blanc, fresc, i se'l veia molt bé. I li vaig dir: «Avui sembla més jove que ahir». «¡No —va dir—, és que ho sóc, tinc un dia més, un dia que ha calgut vestir-se, treballar... conquerir!» Ho va dir així mateix, i concorda amb aquella dita seva que deia «Cal molt de temps per arribar a ser jove».

Tant ell com la seva obra ho demostren bé, i la seva obra, ja ho vaig escriure fa molts anys, sembla un procés invertit de joventesa. □